

ДЕНОТАТИВНІ ТА КОНОТАТИВНІ МЕХАНІЗМИ СИМВОЛІЧНОЇ РЕГУЛЯЦІЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ

Денотативні та конотативні механізми будучи запозиченими з логіки та психолінгвістики широко використовуються в процесі символічної регуляції дій людини. В процесі спілкування денотативні висловлювання розкривають предметний зміст мовлення, а конотації містять в собі суб'єктивний образ, який виникає під час сприйняття висловлювання.

Ключові слова: денотат, конотат, референція, символ, значення.

Денотативные и конотативные механизмы зародившись в логике и психолингвистике широко используются в процессе символической регуляции действий человека. В процессе общения денотативные высказывания раскрывают предметное содержание речи, а коннотация содержит в себе субъективный образ, который возникает во время восприятия высказывания.

Ключевые слова: денотат, конотат, референция, символ, значение.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В процесі психічної регуляції дій людини слід мати на увазі, що здатність вірно називати і розуміти предмети виходить за межі генерувати правильні висловлювання й пов'язана, зокрема, з можливістю накопичувати деякі енциклопедичні за своїм характером знання про об'єкти і ситуації, що називаються. Названий об'єкт може не збігатися з тим, який людина мала на увазі називаючи його. Ця обставина робить доцільним розрізнення денотації, конотації та референції.

Категорії денотація-конотація запозичені психологічною наукою з логіки та лінгвістики (лексичної семантики) й досить широко використовується в когнітивних науках. Термін денотат запровадив англійський філософ XIX ст. Дж.-С. Мілль. Денотація (від лат. denotare) означає щось позначати, виділяти, наділяти знаком, відрізнати. Інформацію про денотат у системі значення знака прийнято називати денотативною. Здебільшого у сучасних семіотичних дослідженнях денотатом називають всі об'єкти дійсності, які можна назвати певною мовною одиницею (найчастіше словом), оскільки мовні одиниці ніколи не називають поодинокі предмети.

Конотація (від лат. connotare) – співпозначати, надавати додаткового значення, мати на увазі; це додаткове до основного, денотативного значення знака, що містить інформацію про експресивну силу та оцінну вартість даного знака, а також емоції та волевиявлення, що супроводжують його використання. Термін конотат виник ще у схоластичній логіці. З

XVII ст. він вживається в мовознавстві, а з кінця XIX ст. набув сучасного значення. Здебільшого термін конотат, або “конотативне значення” вживають щодо лексико-семантичних значень мовних та мовленнєвих одиниць. Проте в окремих працях конотативність приписується як лексичним, так і граматичним значенням [1]. Конотативними вважаються значення слів із пестливо-зменшувальною (демініутивною) та згрубіло-збільшувальною (аугментативною) семантикою.

Такі слова вживаються і для передачі емоційного настрою мовця, і для вираження ним своєї оцінки предмета, явища, якості чи дії, про які йдеться. Конотативні значення можуть бути мовними (тобто закладеними у семантиці мовної одиниці) й мовленнєвими (тобто виникати у разі специфічного, невластивого використання тієї чи іншої одиниці у мовленні).

Конотативне, так само як і денотативне значення, є культурно-історичним та психосоціальним явищем. Воно змінюється із зміною культурного тла, може бути різною у різних культурно-соціальних середовищах, іноді мати індивідуально-психологічну специфіку, бути специфічно значущою для конкретного автора. Слова з конотативним значенням не слід плутати з розмовною лексикою та просторіччям, які у межах своєї сфери функціонування можуть і не бути конотативно-валентними, але, вжиті в певному контексті привносять додатковий відтінок стилізації чи експресивно-емоційному забарвленню. Деякі дослідники лексичної семантики дещо розширюють поняття конотат, включаючи у нього випадки “образно-символічного” значення.

В прагматичі спілкування під денотаціями (денотативним планом висловлювання), розуміється предметний зміст висловлювання, а під конотаціями, чи конотативним планом, – суб'єктивний образ, який виникає під час сприйняття висловлювання. Якщо денотація є деяким логічним відношенням між знаком і об'єктом, то конотація накладає на знак (або сукупність знаків, знакову систему) ще й певні емоційні чи оціночні елементи, що в певній мірі трансформує “чисте” денотативне значення. Іншими словами, денотації вказують на об'єктивний зміст обговорюваного в розмові: “про що йдеться, яка тема”. Конотації вказують на суб'єктивне відношення до висловлюваного. Конотативний смисл містить в собі цілу палітру переживань, оцінок, розуміння, спогадів, інтерпретацій, образів і асоціацій, які виникають у мовця (або реципієнта) відносно предмету, що обговорюється. Образно кажучи, конотація це експресивно-емоційне чи оціночне нашарування на тлі денотативного значення, що розглядається не окремо, а сукупно, як певна цілісність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У логічному аспекті семантична структура символу складається з денотата, сигніфіката й конотата (Б.Рассел, Г.Фреге). На противагу сигніфікату як інтенціоналу, тобто змісту поняття, денотат є відповідником екстенціоналу – обсягу поняття (за Дж.Міллером і Р.Карнапом). У семантиці денотат кваліфікується по-різному: як клас предметів, з одноковими ознаками, як сукупність ознак класу предметів, що ототожнює його з відповідним значенням сигніфіката. На відміну від конотата, денотат розглядається як понятійне ядро значення, позбавлене суб'єктивних відтінків: оцінки, емотивності, експресивності, функціонально-стилістичної забарвленості.

Сигніфікат (від лат. *significatum* – позначуване) розглядається здебільшого як понятійний зміст мовного знака. Термін був транспонований зі схоластичної логіки Середньовіччя (Дж.Солсберійський, XII ст.) до логічної семантики завдяки працям американського філософа Ч.Морріса як зміст поняття, інтенціонал, протиставлений екстенціоналу – обсягу поняття. У сучасній логічній семантиці сигніфікат протиставляється денотату як ідеальне

матеріальному, системне – мовленнєвому, віртуальне – актуалізованому. Ототожнюють сигніфікат з понятійним ядром значення (гіперонімічним аналогом). Найбільш прийнятним у сучасній семантиці є диференціація денотата як класу однорідних предметів й сигніфіката як сукупності ознак цього класу.

Конотат є додатковим компонентом значення мовної одиниці, що доповнює її предметно-логічний зміст суб'єктивними відтінками оцінки, емоційності, експресивності, функціонально-стилістичної забарвленості, а також відтінками, зумовленими соціальними, ідеологічними, культурними, ситуаційними аспектами мовлення. Конотація протиставляється денотації як предметно-логічному компонентові значення. Зв'язок денотата і конотата переважно розглядають як залежність другого від першого на підставі вторинності другого.

Грунтовна розробка проблем денотації-конотації в науці, зокрема в психолінгвістиці належить Ю.Апресяну, І.Арнольду, Г.Колшанському, М.Комлеву, О.О.Потебні, Д.Шмельову.

В спілкуванні денотації передаються за допомогою лексичного значення слів, конотації – за допомогою різноманітних виразних засобів мови: інтонації, образних порівнянь, метафор, стилістичного забарвлення мовлення, відбором слів (адже значимим буває не лише те, що сказано, але й те, що залишилось неказаним). На думку Л.Даска, денотативність передбачає нейтральність і об'єктивність в підході до теми – описання “як воно є”. Конотативність в свою чергу передає індивідуально-особистісне (аж до упередженого) відношення до предмету. Якщо денотацію метафорично визначають як тон висловлювання, то конотацію – як її обертони [2].

Конотація – це численні смислові відтінки, якими ми наділяємо своє слово-висловлювання, тому вони дають уявлення не стільки про предмет обговорення, скільки про самого мовця в його ставленні до предмету.

Референція – власне називання, означення референта. Якщо денотат являє собою якийсь *реальний* предмет, явище стан, що означений тим чи іншим знаком, то референт – *ідеальний*, психічний предмет,

Питання психології

тобто продукт відображувальної функції психіки, з яким співвідноситься певний знак. Відношення між денотатом і референтом аж ніяк не однозначні. Існує безліч виразів, які зручно використовувати для референції, але яким навряд чи можна знайти денотат. Водночас, один і той же вираз чи словосполучення може бути і референтаційним в одній ситуації чи знаковому контексті і денотативним – в іншій.

Основна мета статті полягає в з'ясуванні ролі денотативних та конотативних механізмів у процесі символічної регуляції мовленнєвих дій людини.

Результати теоретичного дослідження та їх обговорення. У зв'язку з багатозначністю слів і тією обставиною, що різні індивіди нерідко вкладають в однакові слова різний смисл, постає питання: наскільки можливим є ефективне спілкування осіб, які належать до різних професійних, культурних, етнічних, освітніх і т.п. груп? Відразу зазначимо, що в таких випадках спілкування дійсно ускладнене, якщо, звичайно, воно не обмежується “банальними” темами. Найбільш обґрунтованою, на нашу думку, залишається гіпотеза О.О.Потебні. Він, як відомо, вважав, що слова мають “близьке” і “подаліше” значення. Причому перше із них містить найпростіші, найбільш розповсюджені, загальнонародні елементи. Це значення є інваріантом тлумачення слова всіма представниками даної мовної спільноти. Саме завдяки “близькому” значенню слів, загальнозрозумілому та загальноживаному, на думку О.О.Потебні, й виникає можливість людського

спілкування. В міру вживання одним із партнерів слів з все більш “подалішим” значенням адекватність його розуміння слухачами (читачами) зменшується аж до повної неможливості спілкування [4]. Ці думки знайшли поширення і подальше опрацювання в працях багатьох дослідників. Серед сучасників найбільш рельєфно вони виділяються в працях Т.М.Дрідзе.

Проте гіпотеза О.О.Потебні не враховує і не пояснює іншого, правда, значно пізніше встановленого в психологічних дослідженнях факту: люди розуміючи однаково (чи майже однаково) окремі слова та словосполучення, розуміють істотно по-різному текст як ціле, що складається з цих же слів та словосполучень. Досліджувані, що мали однаковий обсяг значень слів, добували з тексту, побудованого з цих слів, різке відмінний смисл. Нам залишається визнати, що значення хоча і є основною та єдиною підпорою, фундаментом, на якому зводиться будівля смислу, все ж не визначають безпосередньо і однозначно архітектуру його споруди (а також особливості розуміння висловлювання). Отже, на формування смислу окрім значень впливають й інші ієрархічно високо розташовані чинники. До цих останніх слід віднести смислоутворюючі та смислорозрізнявальні процеси, міру зацікавленості реципієнта при сприйманні повідомлення, ступінь мотивованості щодо сприймання повідомлень такого типу, ступінь їх доступності реципієнтові.

Денотат, як основний метод об'єктивно-орієнтованого аналізу предметної області реальності світу знаходимо в теорії Фреге (рис. 1).

Рис. 1. Подання об'єктів предметної області за трикутником Фреге

В теорії Фреге, важлива роль відводиться об'єкту, як абстрактному елементу, що має поведінку, обумовлену його характеристиками і відношеннями з іншими об'єктами предметної області. Специфікацію об'єкта можна трактувати як певну трійку:

“ім'я об'єкта” – “денотат” –
“концепт”.

В даній трійці “ім'я об'єкта” – ідентифікатор, рядок з літер і чисел; “денотат” – сутність реальної області, що позначається цим ідентифікатором; “концепт” – семантика (зміст) денотата предметної області, він зображується графічно, або текстом; знак – ідентифікатор, який позначає денотат.

Символ в контексті денотативних та конотативних механізмів

Багатоманітність значень, в яких вживається поняття символу, як правило, призводить до спроб його узагальнення й використання в якості родової категорії, яка б включала в себе різноманітні види засобів, що використовуються для вираження смислу. Як родова категорія для всіх форм репрезентації, поняття символу виражається в ряді концепцій. Дж.Хосперс, наприклад, розглядає в якості окремих проявів символу три класи репрезентативних засобів:

1) *конвенційні символи* вербального мовлення та інших знакових систем, що використовують довільні знаки;

2) *природні символи*, які пов'язані із символізуємым об'єктом відношеннями причинності або схожості (фотографії і географічні карти), а також здатні викликати в суб'єкта природну емоційну реакцію (наприклад, звуки музики);

3) *напівконвенційні символи*, які хоч і мають зі своїм об'єктом певну схожість, не дозволяють достатньо повно розуміти їх значення без конвенційного закріплення відповідного способу інтерпретації за кожним з таких “символів”. Нескладно замітити, що “символ” у Хосперса, як і “знак” у Пірса обмежуються лише сферою відношення репрезентації, й лише вихід за ці межі заставляє Хосперса поставити під сумнів правильність застосування поняття “символ” вважаючи, наприклад внутрішньо суперечливим введене С.Лангер поняття “презентаційний символізм” [6].

Подібним чином – як відношення репрезентації об'єкту, безпосередньо не

презентованого суб'єкту, – описує символічну функцію Г.Берефельт. Спираючись на аналіз рівнів символічності в художніх творах, втілених в теоріях Е.Пановського і Т.Манро, Берефельт включає в рамки символічного відношення референційні функції, які проявляються компонентами різних рівнів художнього твору. Основними із них є:

мімічні засоби репрезентації відсутніх об'єктів, які відсилають до них суб'єкта за рахунок більшої або меншої схожості зображення зі своїм референтом;

формальні компоненти твору – лінії, кольорові штрихи, пропорції та ін., які репрезентують такі, наприклад, реально відсутні в них якості, як рух, важкість, напруження, та інші прояви “перцептивних сил” (по Р.Арнхейму), й здатні по аналогії асоціюватися з більш глибоким ідеальним змістом;

по-третє, “*метафоричні*” засоби, тобто символи в найбільш звичних для мистецтва смислах, як наприклад, зображена троянда – поняття “любові”. Останній випадок Берефельт називає “об'єктом-символом”, оскільки тут символічні функції проявляють вже не реально існуючі компоненти зображення, а сам репрезентований в зображенні об'єкт. Цей “об'єкт-символ”, в свою чергу може відсилати до свого референта різними способами: спираючись на умовну домовленість за рахунок аналогії або за рахунок схожості зі своїм об'єктом [1, 3].

Як і в Хосперса, всі засоби репрезентації, які володіють “символічною функцією”, (по Берефельту), легко вкладаються в класичну тріаду знакових типів пірсової семіотики: “мімічність” зображувальних засобів і “аналогічність” зі своїм референтом зображених “об'єктів-символів” охоплюються категорією “іконічність” у Пірса; вказівки на “перцептивні сили” і схожість зображеного символу з не зображеним його референтом підпадають під розширене (характерне для семіотики Пірса) поняття “індексальності”, – не кажучи вже про конвенційність “об'єкту-символу”, яка і в самого Пірса ототожнюється з “символічністю” [5].

Символ завжди є дещо більше, а ніж умовний знак, симптом, сигнал чи зображення. Він також не тотожний ні алегорії, ні відображенню, ні емблемі. Хоча

всі ці та інші семіотичні, риторичні або поетичні засоби можуть бути присутніми в символічному вираженні, – оскільки повсюди де мова заходить про символ, проявляється й деякий “залишок”, що не піддається “усуненню” й який не дозволяє повністю “вложити” її в якусь одну з функцій.

Цей ірраціональний “залишок” не містить в собі нічого містичного й може бути описаним цілком конструктивно. Таке описання, стає можливим якщо відмовитись від спроб розглядати символ як такий же елементарний і “чистий” засіб спілкування як й іконічність, сигнальність і навіть знаковість. Не зведення символу до інших інформаційних засобів скоріш за все може бути зрозумілою як не зведення властивостей цілого, що належить до якісно нового рівня, до суми властивостей його елементів.

Як бачимо, символічність за такого розуміння виступає як нова якість, що виникає в результаті синтезу більш елементарних семіотичних засобів різних типів. Символом в цьому випадку, як пише Л.Ф.Чертов, слід визначати будь-який інформаційний засіб, адекватна інтерпретація якого не може обмежуватися лише одним кодом, а вимагає сумісного використання кодів різних рівнів. Смысл символу не зводиться до значення сигналів або знаків якогось одного рівня спілкування саме тому, що він виникає як продукт синтезу значень, вибудованих на різних рівнях.

За такого підходу ми повинні вести мову перш за все відносно синтезу кодів сигнально-індексного й знакового типів, тобто кодів, що виконують відповідно презентаційні й репрезентативні функції. Мінімальна умова символічності – сумісна участь різнорівневих кодів в утворенні загального смислу – виконується навіть у випадку звичайного усного мовлення, не говорячи вже про письмове. Для того, щоб слово могло реалізувати свою репрезентативну, власне знакову функцію, воно повинно бути розпізнаним як особливий знак, відмінний від “шуму” та інших знаків. Але таке розпізнавання будується вже на основі не знакового, а сигнального, презентаційного коду, роль якого у вербальному мовленні відіграє його фонетичний рівень. В цьому випадку ми

стикаємося із зачатками символічності, зрозумілої як сумісної дії кодів різного рівня на шляху створення єдиного смислу. Слово виявляється символом хоча б як сигнал знаку (у І.П.Павлова слово виступає як сигнал сигналу, а Морріс розуміє символ як знак сигналу або іншого символу).

Символічність вербального мовлення проявляється в тому, що слово в мові несе свій смисл через граматичну структуру висловлювання, тобто підключаючи до процесу смислоутворення, окрім фонетичного (сигнального, презентаційного) і лексичного (власне знакового, репрезентативного) кодів, ще і спеціальний граматичний код неповнозначних (“синкатегорематичних”) [3] індексів і знаків, за допомогою яких висловлювання набуває смислу, який не зводиться до значення окремих лексем, що входять в нього.

Символізм вербального мовлення й еквівалентних йому за своєю організацією знакових систем являє собою лише одну із можливих проявів символічності, зрозумілої в широкому смислі. Другий її прояв утворюють засоби іносказання, які надбудовуються над буквальним значенням мовних знаків другого, третього й їм подібних рівнів осмислювання.

Як еквівалент розрізнення прямого і переносного смислу дослідники протиставляють “процес позначення (signification), коли означаюче викликає в уяві означуєме, і процес символізації (symbolization), коли одне означаєме символізує інше; при цьому позначення задано словником (парадигматичними даними про слово), а символізація виникає під час висловлювання (в синтагматичному ланцюгу)” [5].

Однак не лише вербальні, але й взагалі будь-які семіотичні засоби, які здатні виражати, окрім прямого, “денотативного” значення, ще й додаткові, “конотативні” смисли, повинні бути визнані з цієї точки зору “символами”. Саме як особливі “знаки-конотатори” розглядають символи ті семіотики, які услід за Л.Ельмсьовим, приймають поняття “конотативної системи”, тобто такої знакової системи, план вираження якої утворює інша знакова система. Конотативні значення здатні виявити поряд зі знаками вербального мовлення й різного роду зображення, і

архітектурні споруди, й усі можливі предмети середовища – все те, що може інтерпретуватися на декількох рівнях обмірковування й тим самим виступати в якості символів. Так, згідно з У.Еко, трон набуває роль символу в тій мірі, в якій він, окрім “первинного”, “денотативного” значення, яке вказує на функцію сидіння, виражає ще й спеціальне “вторинне”, “конотативне” значення, завдяки якому трон відрізняється від звичайного крісла, або стільця й вказує на особливий статус людини, що сидить на троні [7]. Аналогічним чином К.Метц веде мову щодо символічності конотативних смислів в кіно, коли візуальний або звуковий мотив наділяється не лише прямим, але й додатковим, конотативним значенням, яке, хоч і “виходить за межі денотованого значення, але не протирічить йому й не ігнорує його”, оскільки цей мотив символізує “певну загальну ситуацію або процес, частиною якого він і є насправді в історії, що розповідається в фільмі” [7].

Символізм засобів вираження вторинних, конотативних значень відноситься, очевидно, до другого типу, на відміну від символізму мовних засобів денотації. Маючи з лінгвістичним символізмом загальний принцип смислоутворення, який оснований на взаємодії різнорівневих кодів, цей другий тип символічних відношень все ж суттєво відрізняється від мовних механізмів переходу від тексту до смислу. Ця відмінність пов’язана перш за все з іншою організацією відношень між кодами. У вербальному мовленні функції фонетичного, лексичного і граматичного підкодів сильно спеціалізовані й тому вони майже повністю позбавлені самостійності. Навіть власне знаковий, лексичний код не може обходитись без фонетичного і граматичного кодів. Тим більше без нього не можуть обходитись два останніх. Виключення з цього правила його більш за все й підтверджують: відомі експерименти футуристів, які позбавляли поетичний текст лексичного і граматичного рівнів й підкреслювали тим самим можливість чистого звукового символізму, або не менш відома фонетико-граматична конструкція А.Щерби, що побудована поза лексичним кодом, – як раз і показують, які сильні деформації відбуваються в тексті в разі відсутності якогось одного з кодів мови.

Інші відношення складаються між кодами у випадку символізму другого типу. Коди, що приймають участь в утворенні конотативних значень, не настільки жорстко детерміновані, як підкоди вербальної мови. Саме тому, їхня участь є не настільки обов’язковою в загальному процесі смислоутворення, як співучасть різних рівнів вербальної мови в процесі створення денотативних значень. Наприклад, байка, або притча цілком можуть бути зрозумілими лише на рівні буквальних, денотативних значень, а специфіка літературної критики, згідно з Р.Бартером, саме в цьому і полягає, що вона обмежується виділенням у творі якогось конкретного рівня його обмірковування – на відміну від науки про літературу, покликаної займатися всією множинністю смислів [7]. Ще більш незалежними один від одного можуть бути інтерпретації різним смислових шарів невербальних творів, наприклад, картини: її можна обмірковувати і на рівні сугубо денотативного мистецького значення, й на рівні мистецької інтриги, й на рівні абстрактних ідей, знаком яких вона може служити, при чому кожен з використаних при цьому кодів може використовуватися відносно самостійно.

Інша відмінність символізму конотативних систем від денотативної символічної мови полягає в тому, що зв’язки між одиницями плану вираження і змістовним планом у них не настільки жорстко фіксовані й визначені, як в словнику вербальної мови. Сама кодифікованість цих зв’язків нерідко стоїть під питанням, оскільки актуалізація якогось одного із багатьох можливих конотативних значень залежить не стільки від коду, скільки від контексту і конкретної ситуації. Так, згідно з Р.Бартом, “символічна мова, на якій пишуть літературні твори, за самою своєю структурою є мовою множинною...”. Так само й невербальні конотативні коди характеризуються відсутністю однозначного “словарного” значення у своїх означеннях. Наприклад, дорічеська колона, маючи досить стабільне “денотативне” значення, яке вказує на функцію опори, як культурний символ може мати ще й безліч самих різнообразних конотативних смислів, актуалізованих в залежності від конкретного контексту [5].

Відрізняючи символізм денотативних і

конотативних систем, ми тим самим відрізняємо символізм “лінгвістичного” і “риторичного” типів, оскільки відомо, що “вивчення смислів, відмінних від “прямого”, за традицією є розділом риторики”. Цю традицію зберігає й сучасне узагальнене розуміння риторики, яку Р.Барт ототожнює з сукупністю конотативів й означаючої сторони “ідеології”, яка розуміється у відповідному семіотичному смислі. На символізм риторичних текстів вказує й визначення Ю.М.Лотмана, який трактує риторичний текст як “такий, який може бути представлений у вигляді структурної єдності двох (або декількох) підтекстів, зашифрованих за допомогою різних, взаємно неперекладних кодів”. Подібно Р.Барту та У.Еко, Ю.М.Лотман розуміє сферу риторики настільки широко, що включає в неї поряд з дискретними знаковими системами також й аналогові

іконічні засоби зв'язку й навіть бачить специфіку риторичних тропів саме у взаємодії аналогових і дискретних інформаційних засобів. Він констатує, що “найбільш звичне уявлення про символ пов'язане з ідеєю певного змісту, який в свою чергу, служить планом вираження для іншого, як правило, культурно більш ціннішого змісту” [6, с. 27]. За такого розуміння символами повинні визнаватися “конотатори” – всі засоби інакомислення, що складають предмет риторики як в традиційному, так і в сучасному, узагальненому смислі цього поняття. Адже і метафора, і відображення, і алегорія, і емблема, та інші засоби багатоступеневої побудови смислу виявляють символізм якщо не “лінгвістичного” то “риторичного” типу, оскільки всі вони денотують деякий зміст, конотуючого, в свою чергу значення, яке належить іншим смисловим рівням.

Література

1. Ветров А.А. Семиотика и ее основные проблемы. / А.А.Ветров. – М., Политиздат, 1968. – С. 73-123.
2. Лосев А.Ф. Знак. Символ. Миф. / А.Ф.Лосев. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С. 220-246.
3. Мамардашвили М.К. / Мамардашвили М.К., Пятигорский А.М. – Символ и сознание. Метафизические рассуждения о сознании, символе и языке. – М.: Школа “Языки русской культуры”, 1997. – С. 57-64.
4. Потебня А.А. Мысль и язык // А.А.Потебня. – Эстетика и поэтика. – М.: Искусство, 1976. – С. 35-220.
5. Символ // Философская энциклопедия: В 5 т. / Гл. ред. Ф.В.Константинов. – Т. 5. – М.: Сов. энциклопедия, 1970. – С. 10.
6. Lanqer S.K. Philosophy in a New-Key. / S.K.Lanqer. – Harvard. – Press, 1988. – P. 25-61.
7. Eco U. A theory of semiofics. / U.Eco – 1977. – P. 28-34.

Hmilyar O. F., candidate of psychological sciences, professor of department
**CONNOTATIVE DENOTATIVE AND MECHANISMS OF REGULATION SYMBOLIC
HUMAN BEHAVIOR**

Denotative and connotative mechanisms being borrowed from logic and psycholinguistics widely used in the symbolic regulation of human action. In the process of communication denotative statements reveal the substantive content of speech, connotations and contain subjective image that arises during perception statements. If semiosis is some logical relation between sign and object, the connotation puts a sign (or sign system) is also a certain emotional or evaluative elements that must be considered in the regulation of human action symbol.

Keywords: denotation, conotat, reference, symbol value.